

Christian Storjohann

Christian Storjohann, ibland kallad "Värmlandskungen", var disponent i Billeruds AB 1907 – 1947. Han var en av de allra största företagsledarna inom svensk skogsindustri som funnits. Storjohann grundade inte Billeruds AB, det hade funnits i mer än 20 år när han gjorde entré. Men det var Storjohann som byggde upp Billerudkoncernen till ett av Sveriges största och livskraftigaste skogsföretag.

Bakgrunden till denna artikel.

Artikelförfattaren har haft förmånen och nöjet att vara medarbetare i den arbetsgrupp som under ca tre år skrivit den värmländska pappers- och massaindustrins historia. I våra efterforskningar bland materialet har vi träffat på alla de gamla brukspatronerna och disponenterna som förvaltat och förädlat den värmländska huvudnäringen – järn och skog i hundratals år. Som före detta arkivarie vid gamla Billerud, var nog för mig det allra trevligaste att få återuppleva historierna kring legenden, visionären, kraftkarlen och föregångaren CHRISTIAN STORJOHANN som var disponent för Billeruds AB i hela 40 år. Efter pensioneringen flyttade Aagot och Christian Storjohann från Säffle till vår residensstad och blev därmed Karlstadsbor de sista åren av sin levnadstid.

Christian Storjohann var född i Norge

Han föddes 17 juni 1868 i Bergen, där fadern drev en manufakturaffär. Namnet är inte som många trott, norskt. Släkten Storjohann kom från Nordtyskland till Bergen 1801. Efter en kort tid som mässpojke på en båt, hamnade Christian som 15-åring hos Bergenfödde patron F.M. Mohn på Remmene säteri utanför Säffle. Mohn och Christians far var barndomsvänner och på Remmene fick pojken börja som lantbrukselev samt läsa för prästen. Han utbildade sig vid Ultuna och Alnarps lantbruksskolor, tjänstgjorde en tid som inspektor på Remmene och arrenderade som 23-åring kronohemmanet Torp i Långserud. Efter att ha fått vitsord om sig att vara mycket duktig och framåt, fick Christian erbjudandet att bli lantbruksinspektor på Hillringsbergs Bruk i västra Värmland, där han avancerade och blev disponent för hela bruket 1901. Hillringsbergs Bruk ägde två fabriker för tillverkning av slipmassa. Genom dessa kom Storjohann i kontakt med massaindustrin och betraktades snart som expert inom detta område

Disponent i Billerud

År 1907 erbjöds Storjohann disponentposten i det då inte alls märkvärdiga bolaget Billeruds AB i Säffle, som hade grundats 1883. Han började här köpa upp de många mindre bruken i västra Värmland (både sulfat och sulfatmassfabriker, träsliperier och sågverk), och slå samman dessa till vad som skulle bli Billerudkoncernen. Ett viktigt motiv var att komma över de stora skogsarealer som ofta ägdes av bruken. År 1920 uppgick Billeruds samlade markområden till 285 000 tunnland. Huvudkontoret låg i Säffle och fabriksdriften koncentrerades till Billeruds Bruk i Säffle, Kyrkebyns Bruk i Segmon, bruken i Slottsbron och Jössefors samt sedermera (1931) Gruvöns bruk i Grums.

Högre värde på produkterna

Storjohann tyckte efterhand illa om träsliperier, som använde en för enkel metod att förädla virket. I stället strävade han efter att inbaka så mycket arbete som möjligt i exportprodukterna – därigenom fick skogen ett högre värde. Och skogen har varit och är fortfarande grunden för Sveriges och Värmlands välfärd. Redan från början satte Storjohann upp ett valspråk, som han sedan under hela sin verksamhetstid följde: "INTE EN DAG UTAN FRAMSTEG", som var hans egen tolkning av Plinius den äldres latinska sentens: "NULLA DIES SINE LINEA". Detta kallas idag "ständiga förbättringar" och är högsta mode i dagens managementfilosofi.

Dissolvingmassan blev ett lyckokast av Storjohann. Viskossilket inledde i 1920- talets början sitt segertåg genom världen, och viskosfabriker växte upp som svampar ur jorden. Billerud kom tidigt (1919) in på att förse denna industri med råvara – blekt sulfitmassa. Kyrkebyns sulfitfabrik var först, sedan anpassades Slottsbron 1925 och senare Jössefors för denna massatyp. Billerud fick många kunder ute i Europa, främst i Italien och Tyskland. Under Abessinien-kriget på 1930-talet bävade många, eftersom Billerud hade stora affärer med silkesmassan i Italien – ett land som då stryptes av sanktioner. Genom skickliga förhandlingar från Storjohanns sida, lyckades han hålla denna massa utanför sanktionerna. För alla eventualiteters skull, hade han emellertid ett transparent porträtt av Mussolini hängande på väggen i sitt kontor.

Dramatik vid byggandet av Gruvön

Den 17 december 1928 fick Storjohann, efter övertalningar, med sig styrelsen på ett beslut om en nyemission på 6 miljoner kronor, för uppförande av en ny sulfatmassa- och pappersfabrik vid Gruvön. Beslutet föregicks av många förslag inom styrelsen om var denna fabrik skulle anläggas. Bl.a. föreslogs en utbyggnad av sulfatfabriken vid Stömne, ett nybygge nedanför Säffle vid Spesshult, eller också vid ”Tjuvudden” i Slottsbron – alla billigare än det alternativ som Storjohann föreslog. När förslaget kom ut till allmänheten att den nya fabriken eventuellt skulle ligga vid Slottsbron, sammankallades ett kommunalsammanträde i Grums kommun. Då var det en av ledamöterna som yttrade följande:

– ”Dretlokta kan di få ve Slössbron, men fabriken ska ligge ve Gruvön!”¹

Fabriken började byggas i början på 1929 – trots de andra billigare förslagen. Detta var vid en tidpunkt då det egentligen skulle vara omöjligt att göra en sådan satsning. Depression och arbetslöshet hade tagit landet i ett järngrepp. Börskraschen på Wall Street 1929 fick återverkningar även i Sverige. Denna anläggning spåddes därför att bli en spik i Billeruds likkista.

År 1931 när Gruvön stod i det närmaste klar för igångkörning, dök det upp ytterligare ett problem. En storkonflikt hotade på arbetsmarknaden. Fackföreningsrörelsen, som nu växt sig stark, krävde högre löner för arbetarna. Svenska Arbetsgivareföreningen, där Storjohann hade säte, gick inte med på kraven utan i stället beslutades om en lockout. Storjohann föreslog då att de cellulosatillverkare, som producerade konstsilkemassa, skulle hållas utanför konflikten och få göra upp med arbetarna själva. En konflikt skulle innebära katastrof för Billerud. Förslaget fick inget gehör i SAF:s styrelse. Då gick Storjohann med Billerudkoncernen ur SAF.

Storjohann gjorde istället själv upp med arbetarna om höjda löner, vilket väckte berättigat uppseende i industrikretsar. Det dröjde inte länge förrän ett mycket fränt brev anlände från häradschefen Marcus Wallenberg i Enskilda Banken, som beskyllde Storjohann för grov illojalitet mot sin bransch. Billerud stod sedan utanför SAF och andra arbetsgivareorganisationer fram till 1955

Trots belackarnas dystra spådomar visade det sig att Storjohann hade rätt i sin satsning på Gruvön och redan 1933 gav ”jättekomplexet” vinst. Hela 1930- talet präglades Billerud av Storjohanns handlingskraft genom konsolidering av vunna framgångar, utvidgning, ”uppsaxning” av fabrikerna, gynnsam produktions- och vinstutveckling. Den blekta sulfitmattan och det blekta kraftpapperets genombrott inträffade under denna period.

¹ Översatt från värmländska: ”Sk-tlukten kan dom få i Slottsbron, men fabriken skall ligga i Gruvön”.

Hård affärsman och ledare

Många händelser visar på Storjohanns tuffhet i affärer. Han hade inga skrupler och kände heller inte några moraliska förpliktelser mot de människor, vilka han ställt utan försörjningsmöjligheter vid nedläggningen av de många mindre bruk han köpt upp. Ej heller tycktes han ha några moraliska förpliktelser mot sin egen branschorganisation eller andra företag. Hans ledstjärna i sin 40-åriga verksamhet som disponent för Billerud var, att alltid göra det som var bäst för företaget. De metoder han ibland använde för att nå sitt högt uppsatta mål var inte alltid rumsrena. Men det bekom honom inte det minsta. Storjohann ansåg alltid att han gjort rätt om beslutet varit bra för Billerud.

Christian Storjohann hade som ledare namn om sig att vara hård i nyporna och utrustad med vassa armbågar, en kraftkarl som gick rakt på sak. Han fordrade mycket av sig själv och andra och såg saker och ting i stort. Han var orädd när det gällde att pröva nya metoder och att göra stora kostsamma investeringar. Skogen var Storjohanns skötebarn. Han älskade skogen, inte bara för att han var intresserad av jakt – utan framförallt som det växande råmaterial där Billeruds produkter kunde utvinnas: virke, massa och papper. Men han var sparsam i småsaker, t.ex. blyertspennor, suddgummi och skrivpapper. Som ett exempel bifogas en bilaga med texten ur en skrivelse från Storjohann till sina brukschefer 1930.

Storjohann hade en enorm pondus och viljestyrka som kunde försätta berg. Han hade en tydlig distans till alla sina anställda. Han sade inte ens du till sin vice VD. Hans ord var lag som ingen ville eller tordes opponera sig emot.

Ingen högre teoretisk utbildning

Storjohann hade ingen teoretisk utbildning annat än från Ultuna och Alnarps lantbruksskolor – alltså ingen akademisk examen. Han var dock en oerhört intelligent person som hade mycket lätt att ta till sig allt han hörde och läste. Därför vannlade han sig om att läsa all teknisk litteratur som fanns att tillgå inom sitt intresseområde. Var det någon av hans underordnade som inte läst någon nyhet inom papperstekniken som Storjohann hade läst, så ”bannade” han honom för detta.

Storjohann var inte språkkunnig i början av sin yrkesbana, men när han förstod att han måste kunna engelska så reste han till England. Han var där i tre veckor och när han kom tillbaka talade han språket flytande. Dagarna i England använde han till att prata med engelsmän, kvällarna och nätterna var det teoretiska studier som gällde.

På 1920-30- talen när silkesmassan gjorde sitt genombrott i Europa, reste Storjohann mycket tillsammans med sin hustru Aagot som marknadsförare för Billeruds produkter. Storjohann kunde engelska och Aagot behärskade tyska och franska. På så vis kunde de kommunicera med kunderna.

Krävde respekt

Hans sedan lång tid aviserade besök vid sina fabriker var stora ”shower” även för de anställda som inte var direkt berörda. Det städades, putsades och fejadades flera veckor i förväg. Alla chefer och förmän stod uppställda vid porten med mössan i hand, bugande och bockande när bilen anlände. Sedan följde de disponenten i en lång rad på vandrigen runt i lokalerna. Och Gud nåde den förman som var ansvarig för något som inte var som det skulle. Då fick han sig en riktig avbasning. Artikelförfattaren som började jobba på Kyrkebyns sulfittfabrik vid fjorton års ålder, hade det stora nöjet att en gång få övervara denna ”show”. Det var 1946, då Storjohann gjorde sitt allra sista aviserade besök vid fabriker. Vi småpojkar hade då placerat oss strategiskt, gömda bakom gardinerna i centralförrådets fönster, med fin utsikt mot portvaktstugan. På så vis fick vi se dessa ödmjuka hälsningsceremonier från läktarplats.

Flitig styrelsemedlem

Ett 40-tal styrelseuppdrag innehade Storjohann under sina 40 år som disponent för Billeruds AB, bl.a. ordf. i Sv. Cellulosaföreningen, ordf. i Sv. Trämasseföreningen, ordf. i Trämassekompaniet, ordf. i Sveriges Industriförbund, styrelseledamot i SAF med mera. Han förlänades dussinet ordnar, även utländska.

Christian Storjohann 1868-1954 med hustru Aagot f. Fuglesang 1885-1968. Christian Storjohann var disponent och VD för Billerud 1907-1947. Hustrun Aagot var ofta vid hans sida på resor och anses ha varit betydelsefull för marknadsföringen av Billeruds produkter utomlands, där Christian Storjohann tog aktiv del under 1920- och 1930- talen. (Ur Billeruds arkiv. Foto: Atalje Gunner, Karlstad).

Avgick efter 40 år

Den 1 september 1947 avgick Christian Storjohann som verkställande direktör i Billeruds AB. Som efterträdare på denna post utsågs direktören i Bergslagens Järnvägar Yngve Simonsson.

De sista levnadsåren bodde Aagot och Christian Storjohann i Karlstad. I väntan på att den nya villan vid den s.k. "Guldkusten" skulle bli klar, bosatte sig makarna den 2 september 1947 i en liten anspråkslös villa på Älvkullen, Egnahemsgatan 16. Men strax före jul samma år kunde Aagot och Christian flytta in i den nybyggda villan vid Elfdaliegatan 3.

Christian Storjohann avled 1 juni 1954 i sviterna efter ett lårbensbrott, 86 år gammal. Jordfästningen hölls i Karlstad domkyrka under stora hedersbetygelser, fredagen den 4 juni kl. 15 och förrättades av biskop Arvid Runestam. Kistbärare var fackföreningsordförandena från de olika Billerudsbruken. Urnan gravsattes på den närbelägna kyrkogården, men blev efter några år flyttad till östra kyrkogården.

Aagot Storjohann dog 1968, och dödsboet sålde därefter villan på Elfdaliegatan till doktor Söderström. Nuvarande ägare är förre ordföranden i Värmlands Hembygdsförbund Karl Axel Branzell med fru Hjördis, vilka köpte fastigheten 1992.

Hasse Olsson

Käll- och litteraturförteckning:

Christian Storjohann, Mannen som byggde Billerud, av Iwan Schyman

Papper och Massa i Värmland, av Lennart Stolpe, Hasse Olsson, Lennart Källén, Carl Håkansson och Alf Svensson

Storjohann var också en minutiös ordningsmänniska vilket han ger prov på i detta brev som skickades ut till fabrikscheferna år 1930.

Till samtliga fabrikschefer inom Billeruds Aktiebolag!

Jag har vid upprepade tillfällen under mina inspektionsresor och besök vid bolagets fabriker funnit att den ordning och reda, som bör vara rådande vid moderna och välskötta anläggningar, icke alltid är tillfinnandes. Det är ett oeftergivligt villkor, som jag icke kan frångå, att en fabrik, som skall framställa en vara av högsta kvalitet och efter rationellaste metoder, framförallt måste bygga på en minutiös ordning inom alla sina avdelningar.

Jag uppmanar Eder därför att noga tillse, att såväl arbetare som förmän lära sig att hålla rent och snyggt på arbetsplatsen, att insamla använt trassel, rörstumpar, muttrar, verktyg och dylikt, och förvara dessa på platser, som därför anvisas, så att icke fönsterbänkar, baksidor av torkmaskiner, hyvelmaskiner etc. samt baksidor av byggnader och plank bliva till upplag för allehanda skräp.

Reparatörer och annat folk, som har tillfälligt arbete på olika platser inom verken, böra läras att alltid göra rent efter sig och att taga vara på sina redskap, så att dessa icke ligga kastade utan tillsyn.

Vid varje fabrik bör även ett låsbart upplag iordningställas för skrot, gjutgods, smidesjärn etc. och noga skiljas mellan de olika slagen. Framförallt skall allt metallskrot tillvaratagas och sådana metallföremål, som icke äro i bruk, inlåsas, för att icke i onödan fresta arbetarna att tillägna sig dessa.

Förrådsförvaltare skola uppmanas att hålla snyggt på sina förråd och en noggrann ordning vid in- och utleverandet av föremålen. På kontor och i bostäder skall även hållas rent och snyggt, så att vederbörande lära sig att hava det ordentligt överallt i sin omgivning.

Jag beder Eder att genast sätta igång med en ordentlig vårstädning såväl utom- som inomhus och sedan underhålla den ordning, som Ni därigenom åstadkommit, ty det är mycket lättare och mindre kännbart för driften i sin helhet, att dagligen låta folket ställa i ordning efter sig, än att behöva anställa extra folk därtill. Och framför allt kommer det Eder till stor ovärderlig hjälp vid Edert ledarskap inom fabriken.

*Med största högaktning
Christian Storjohann*

Säfte den 2 maj 1930